

NÉPNEVELŐ.

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

A MAGYARORSZÁGI LATIN- ÉS GÖRÖG-SZERTARTÁSÚ KATH. NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA.

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT.

Megjelenik minden vasárnap egy ivnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy-egy példányban **ingyen**.

Előfizetési ár: egész évre 3 frt. Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

Királyi Pál-utca 13. szám

(Szent-István-Társulat).

A hirdetések árszabálya:

A pályázati hirdetéseknel minden egyes szóért, minden közlés után 2 kr. (4 fillér) fizetendő. — Egyéb hirdetéseknel egész oldal 16 frt, fél 8 frt, negyedrészt 4 frt és egy nyolczadrész oldal 2 frt. A 30 kr. bélyegilletéket a hirdető fizeti.

A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

HIVATALOS RÉSZ.

Kivonat az egyházmegyei körlevelekből.

Esztergomi főegyházmegye:

A római és görög kath. tanítók országos segegyalapjának javára az esztergomi főegyházmegyében az 1894. év folyamán tett adakozások és befizetések kimutatása:

Az esztergomi helyi gyűjtő-bizottság 11 frt 50 kr. — A selmeczi kerület tanítói 3 frt. — A verebélyi kerület tanítói 5 frt 50 kr. — A bajóthi kerület tanítói 6 frt 30 kr. — A jókői kerület tanítói 7 frt 50 kr. — A szent-benedeki kerület tanítói 14 frt 50 kr. — Az érsekújvári kerület tanítói 19 frt. — A bozóki kerület tanítói 4 frt. — A nagycezhényi kerület tanítói 2 frt. — A lévai kerület tanítói 50 kr. — A vágsellyei kerület tanítói 12 frt 50 kr. — A szeredi kerület tanítói 9 frt 50 kr. — A nagykosztolányi kerület tanítói 24 frt 70 kr. — A báthi kerület tanítói 5 frt 50 kr. — A sasvári kerület tanítói 18 frt 50 kr. — Az ujlaki kerület tanítói 7 frt. — A miavai kerület tanítói 2 frt 50 kr. — A csejthei kerület tanítói 9 frt. — A nagytapolcsányi kerület tanítói 7 frt 50 kr. — A dunaszerdahelyi kerület tanítói 7 frt 50 kr. — A hédervári kerület tanítói 21 frt. — A nagymarosi kerület tanítói 10 frt 75 kr. — A morva-szent-jánosi kerület tanítói 12 frt. — Összesen: 221 frt 75 kr.

Székesfehérvári egyházmegye.

Nagyontisztelendő lelkészkedő papságomnak s egyházmegyéim tanítóinak, intézeteinek, iskolaszékeinek kiválóan ajánlom a Szent-István-Társulat által kiadott „Népnevelő“ cz. nevelés- és oktatásügyi lapot, mint a magyarországi latin- és görög szertartású katolikus népoktatási intézetek hivatalos lapját, és elrendelem, hogy ezután egyházmegyéim összes rendelem, hogy ezután egyházmegyéim összes népiskolai intézeteinek díjazással járó közlései,

pályázatok, hirdetések stb., a fentnevezett lapba küldessenek be.

Köszönetnyilvánítás.

Nem mulaszthatom el, hogy a nyilvánosság terén is hálás köszönetemet ne nyilvánítsam Főtisztelendő Szabó Ferencz német-eleméri plébános urnak, azon nagy áldozatkészségért, melyvel szegény népiskolánkat a kiadásában megjelent művekből 43 kötettel 117 frt 90 kr. értékben részesítette. Fogadja nemesszivüségért leghálásabb köszönetemet.

Miklósvárt, 1895. január 24.

Török Albert,
róm. kath. tanító.

Értesítés.

A Szent-István-Társulati Bárány-féle olvasókönyvek revidálása munkában van s az új olvasókönyvek szép illusztrációkkal a közel jövőben meg fognak jelenni.

NEM HIVATALOS RÉSZ.

A népoktatás reformja.

Wlasics Gyula, a vallás- és közoktatásügy új minisztere a kultusztárca költségvetésének tárgyalását megelőzőleg nagyszabású programot adott melynek a népoktatásügyre vonatkozó része így hangzik:

A népoktatásra vonatkozó területen először azzal a kérdéssel akarok foglalkozni, a melyet ebben a házban már annyi képviselő ur felvetett, és mondhatom erős argumentumok kíséretében és hazafias szellemtől vezérelve — értem az egész népoktatás államosításának kérdését.

Tudom t. képviselőház azt is, hogy ez ma is élénk kívánságok tárgyát képezi. Azonban t. ház, ez a kérdés nem oly egyszerű s különösen nem oly egyszerű erről a felelősségteljes állásról, mint az első pillanatban látszik.

Ellene van az, hogy 14.125 felekezeti népiskola van és ezeknek államosítása oly pénzaldozatba kerülne, amelyre alig leszünk képesek. (Igaz! Igaz!)

Egyébiránt t. képviselőház, azt hiszem, hogy az iskola lényegében nem az a kérdés, hogy ki az iskolafentartó, hanem hogy jó-e az az iskola; (Helyeslés) az a kérdés, hogy a kor színvonalán áll-e az iskola; az a kérdés, hogy a magyar állameszme követelményeinek megfelel-e? (Helyeslés.)

S ha tisztelt képviselőház módunkban van ezt elérni más eszközökkel is, akkor nem volna helyes népoktatási politika, épen az egyik legnagyobb iskola-elemet, az egyházat és felekezeteket megfosztani ettől a jogtól és azáltal valóban igen kényes érzéseket megbolgatni, mert akárhogy méltóztatik is Madarász József képviselő urnak tagadni, de a felekezet szereti iskoláit.

Azt hiszem t. ház, hogy vannak a cél elérésére alkalmas módok és eszközök és ezekre vonatkozólag igen rövid előterjesztést kívánok tenni.

Ez eszközöket, t. ház, az 1868-diki népoktatási törvény revíziójával lehet elérni. Nekem régen elmékedésem tárgyát képezte épen a népoktatás ügye és szándékomban is volt, mint képviselőnek e budgettárgyalás alatt a revíziót sürgetni (Helyeslés) annál inkább, mivel ez teljesen megérlelt meggyőződés, és mivel tudom, hogy ez nemcsak az én nézetem, de szakköröknek és talán az egész közvéleménynek már majdnem megérlelt kérdése; és talán nem tettem elhamarkodott lépést, midőn már is intézkedtem, hogy a népoktatási törvény revíziója munkába vétessék. Az elő-

adói tervezetet közzé fogom bocsájtani, és csak ha azt a széles közvélemény megbeszélte, akkor fogom törvényjavaslat alakjában a ház elé terjeszteni.

Mert t. ház, ez a népoktatási törvény több irányban hiányos. Nem fogok a részletekre kiterjeszkedni, de néhányat kénytelen vagyok megjelölni. Először is semmi tüzetes intézkedést nem tartalmaz arra nézve, hogy mi történjék az olyan iskolával, — én csak a felekezeti iskolákról beszélek most — mely az előirt feltételeknek megintés daczára sem felel meg, vagy mely a magyar állameszme ellenére dolgozik. Ez olyan hézag, melyen segíteni kell. A másik, a mi nagyon lényeges, az, hogy a törvény a felekezeti tanítóképezdéknél az ott alkalmazott tanárok képesítése iránt nem is intézkedik. Ezek némelyike — bocsánat a kifejezésért — igazán botrányos állapotban van. Előfordul, hogy csak az igazgató állandó, a többi tanár pedig ambuláns.

Ha tehát így áll a dolog, hogy törvényünk még a képesítés tekintetében sem intézkedik, azt hiszem, az első, a mi revízióra szorul, a tanítóképzés és képesítés ügye. S ezt úgy gondolom elérni, — talán kissé a részletekbe vág, de azt hiszem, nem untatom vele a t. házat, — hogy magállapítandó a minősítés, — mindig a felekezeti tanítóképző intézetekről beszélek. — a fizetések minimuma, s egyenlő feltételek alá helyezendők az állami tanintézetekkel úgy a tanfolyamok, tantárgyak, tanterv, tanórák, mint a minősítés tekintetében. És a mire legnagyobb súlyt helyezek: be kell hozni ezen intézetek tanárait nézve a valószínű képesítő államvizsgálatot. Az országos képesítést állami vizsgálat adja meg. Mert t.

TÁRCZA.

Paedagogiai esetek.

I. Egy úri gyermek lett a tanítványom. A beiratásnál dicsérte az apja, mily éles eszű és finom nevelésű a fiu. Kért, hogy az iskolában külön helyre ültessem s többet foglalkozzam vele, mint többi tanítványommal, mert fényes jövőt akar neki biztosítani. Nyomatéku 10 frtot nyomott a markomba. Bár vissza szoktam utasítani az ily jutalmakat, mert a szülők ért szabnak azoknak, ez esetben kivételt tettem, úrral volt dolgom. Örültem, hogy fiában kitünő tanítványt nyertem. Azonban csakhamar meggyőződtem, hogy apja méltatlanul pázarolta rá a dicsérő szokat. Eddig otthon tanították, először lépte át az iskola küszöbét. Nemesak ismeretei voltak hiányosak, hanem a nevelése is oly hibás, a milyen az elkényeztetett úri csemetéké legtöbb esetben lenni szokott, kiknek kedvét magok a szülők hajhászszák, s szolgálatukba az egész háznépet szegődtetik. Iskolatársait lenézte,

ha hozzájok csak szólt is, gúnyolta és sértegette, e mellett pofozta, rúgta. És még ő volt a feljelentő, hogy őt verik. Tanítványaim nem fogytak ki a panaszból, biráskodnom kellett a legérdekesebb tanítás közepette is. A sok figyelmeztető, intő és dorgáló szó csak rövid ideig bizonyult javító eszköznek, pedig néha lefordtam akár egy csirkefogót. A paedagogia humánus fegyelmi eszközei hatástalanok maradtak. Makacságán megtört a szelid és nyers bánásmód egyaránt. Miután igen gyenge tanuló volt, ki a legegyszerűbb kérdésnél is fennakadt, nem egyszer gúnytárgya lett az osztálynak. Tanítványaim oly találó megjegyzéseket tettek rá, hogy mosolyognom kellett azokon. Elnéztem ezt, — a mit nem lett volna szabad tennem — hanem gondoltam, hogy a gúny hatolni fog. Dehogyan hatott! Nem volt abban önérzet! — Nekem nem egy keserves órát szerzett. De hát mit tehettem, túrnóm kellett őt az iskolában. Elfajtottam az indulatot, mely nem egyszer arra ösztönzött, hogy botot ragadjak s azzal üzzem ki belőle a gonosz lelket. Ily helyzetet ellenségemnek sem kívánok. Tehetetlen rabja lenni

ház, az a felekezeti érdeke, hogy képezze tanítóit, de midőn a minősítés kiterjed az egész ország területére, nemcsak a felekezeti iskolákra, akkor senki senki sem vonja kétségbe, hogy ez állami ügy, országos ügy. És ezzel rendkívül sokat érünk el, mert végtére is az iskola a tanítótól függ. Ha a tanító hazafias, szakértő, ezzel sokkal többet el lehet érni, mint gyakran bizonyos kényszer-intézkedésekkel, melyek reakziót szülnek.

A népoktatási ügynek egy másik nagy fogyatékosága a felügyelet hiánya, elégtelensége. Azt hiszem, hogy az adatokat nem elhallgatni, hanem a t. ház előtt feltárni kell. Különben is meglehet olvasni gondolom a jelentésben is, hogy milyen elégtelen ez a felügyelet. Mutatja ezt az a tény, hogy 16.942 népoktatási intézet közül a tanfelügyelők — 1892—93. évet véve alapul — 6288 iskolát, tehát 37 százalékat vizsgáltak, a jobbadán román görög-katolikus iskoláknak csak 27 százalékát; a görögkeleti iskoláknak 31 százalékát. Tehát nemcsak közművelődési, hanem állami szempont is azt kívánja, hogy a tanfelügyelők sűrűbben érintkezzenek a tanítókkal.

Mert semmi sincs, a mi inkább hatna egy tanítóra, mint az, ha tanfelügyelőjével — föltevé, hogy ez hivatása magaslatán áll — közvetlenül érintkezhetik, ha ez eszméit, elveit közli vele. Ez a közvetlen hatás az, a mitől igen sokat lehet várni.

Itt ismét mélyen t. elődöm, Csáky gr. látta, hogy az pénzkérdés, hogy a tanfelügyelőket szaporítsuk, de bizonyára nem volt módjában az erre szükséges pénzt beállítani a költségbe s így ő az iskola-látogatók nagyobb mérvű alkalmazásával tett kísérletet. En nem tudom

egy fékezhetlen erkölcsű gyermeknek, a legborzasztóbb állapot. Tönkre tette a kedélyemet. A tekintete tördőfés, nevetése egy-egy kinzó eszköz, macacssága . . . no, erre nem találok kifejezést. A munkakedvem és hivatászeretetem bizonyára fokozódnék, ha ez a mételyhintő nem ülne az iskolában. Bár soha sem volna többé dolgom ily tanulóval! Különös, hogy csak bizonyos napokon tört ki rajta a »veszettség«, másnak nem nevezhetem. Egyébkor összefértünk, úgy a hogy. Föltettem magamban, hogy bármit tesz, nem veszem észre. Tanítás közben vele is foglalkoztam, azonban több figyelmeztető szót nem pazaroltam rá.

Egy nap — történelmi óra alatt — a legfeszültebb figyelem között tanítók, amikor egy fiu elkialtja magát: jaj a fülem! A »jó nevelésű« uri csemete tüvel keresztül szúrta szomszédja fülét. Szörnyű haragra lobbantam, az indulat elvakított, önuralmamnak vége lett. Botot ragadtam s ütöttem a gonosztevőt, a hol értem. Eszembe sem jutott, hogy ebből komoly baj lehet majd. A fiu ordított, a hogy csak birt. Könyvestől, kalapostól kidobtam a folyosóra.

megítelni, hogy ez milyen eredményre vezetett, de azt hiszem, nagyon sok eredményt nem fog felmutathatni. Annyi bizonyos, — ismét adatot tárok fel, — hogy az ország 64 tankerületéből 18-ban csak egy tanfelügyelő és egy diák van, tehát tollnok sincs. Ezeknek fokozatos szaporítására nézve csak azért nem teszek ma kötelező ígéretet, bár iparkodni fogok itt-ott az égető bajokon segíteni, mert én magát a tanfelügyelői szervezetet tartom egy kissé elhibáztattnak, amennyiben nincs juriszdikcióval ellátva. Majd a közigazgatás reformjánál lehet gondoskodni arról, hogy esetleg ez beillesztésék a megyei szervezet keretébe, úgy hogy bizonyos juriszdikcióval felruháztassék.

Ezek után röviden szól a polgári, kereskedelmi és ipari szakiskolákról, majd rátér a kisedővásra.

A kisedővás nagyfontosságú területén — ugymond — a hol ismét az érdem nagynevű elődömet, Csáky Albin grófot illeti, a ki annyi lelkesedéssel karolta fel ez ügyet, én hű akarok lenni ahhoz és a törvény végrehajtására, kisedővó menhelyek szaporítására a módomban lévő eszközökkel hatni akarok, mert hiszen kétszázezer óvóköteles gyermek van, a ki óvóba nem járhat.

És áttér a közepoktatás kérdésére.

Beszédjét e szavakkal zárta be a miniszter:

Végezetül biztosíthatom a t. házat (Halljuk! Halljuk!), hogy nemcsak törhetetlen köteleesség-érzettel, de igazi lelkesedéssel is és a megnyire Isten tudnom engedte, akarok ezen megüsztelő feladatnak s azon várakozásnak és bizalomnak, a mivel megajándékoztak, megfelelni, s ha az én gyöngye erőmet a mélyen t. képviselőház bizalma fokozza, bizom a Gondvise-

— Ha még egyszer ide merészelsz jönni, még jobban elverlek!

Tanítványaim remegve néztek rám, mintha kérdezték volna: tanító úr verni tud!

Mikor az indulat boruja elvonult, komoly szemrehányást tettem magamnak, miért tettem azt. Bizonyára megkeserülöm, az elvert fiu apja nem hagyja szótlantul e minősíthetlen eljárásomat. Befolyásos ember, meg fog mozgatni minden követ, hogy a verést megtorolja. A nyugalmam oda lett, az önvádtól nem tudtam megmenekülni. Sehogy sem tudtam bevárni a másnapot. Az álmatlanul eltöltött éjszaka igen hosszú volt. Biztosra vettem, hogy az elvert fiu nem jön többé az iskolába. Csalódtam. Jött, még pedig üzenet nélkül. Leült a helyére s jelentkezett, hogy tudja a leczkét. Örömmel feleltem, sőt meg is dicsértem.

— Ha így fogsz felelni mindig, és jól viselled magad, kitünő bizonyítványt kapsz. Megmondtrad-e otthon, mit tettem veled és miért kaptál ki?

— Nem!

lésben, hogy áldas lesz azon munkásságon, a melyet állami és nemzeti létünk leghatalmasabb biztosítékára: az önálló, de a nyugateurópai civilizáció vívmányaival összhangban álló nemzeti kultúra felviragoztatására pártkülönb-ség nélkül, egyesült erővel kifejtünk.

Mi szívből üdvözljük az új minisztert, mert habár anyagi indokokból, de megszüntetni igéri az egyházi és felekezeti iskolák ellen viselt irtóháborút, s így felmentve érezzük magunkat attól is, hogy a *Neményi*-féle bösz akciónak most már komoly jelentőséget tulajdonítsunk. A miniszternek hazafias szempontból a tanítóképzésre és a tanítói képesítésre nézve hangoztatott reformtörekvéseit addig, míg azok egyházunknak fennálló jogkörét nem érintik, örömmel fogadjuk, valamint az állami felügyelet szigorításával sem érezzük megbántva vallásos meggyőződésünket, mert hisz kath. tanintézetünk ezer éve szolgálják a magyar nemzeti kultúrát és egy ily ősi intézményre nem is vonatkozhatik a hazafiság szempontjából szükségesnek látszó szigorú felügyelet.

Mi bizunk a miniszter vallásosságának szilárdságában és így üdvös reformtörekvéseinek őszinteségét sem vonjuk kétségbe.

A nép nevelése.

Korunk egyik fő sarkalatos hibája, hogy rohamosan halad a hitelenség örvénye felé.

Egy szerencsétlen áramlat vonul végig Európán, mely a nemzetek életét végveszéllyel fenyegeti: ez az emberi erkölcsök elfajulása.

Az igazságért lelkesedni tudó lélek elborzad, ha csak a napilapok hirrovatára tekint; három-négy öngyilkosság, a sikkasztások légiója elő-

— Hala Isten! sóhajtottam. Nem lesz kellemtelenségem!

— Utoljára figyelmeztettek, becsüld meg magad, szeresd tarsaidat, bár nem úri gyermekek, és fogadj szót, tanulj szorgalmasan és légy jó fiú, szeretni foglak és soha többé meg nem botozlak.

Lehorgasztott fővel hallgatott.

Ezen időtől fogva határozottan megjavult. Bár nem hagyta el végkép a rossz szokásait, mégis összefértünk. Ha néha kirúgott a hámból, a bot emlegetése megtette a kívánt hatást.

En határozottan elítélem a testi büntetést és sajnálom azt a tanítót, ki »javító« és »buzdító«-eszközül használja, azonban ez elmondott esetről hatásos szernek bizonyult. Mindamellett egy társamnak sem ajánlom, hogy kísérletet tegyen, mert volt esetem, mikor a botütéseket jobban éreztem, mint az, a kire mértem. A verekedés lealacsonyítja a tanítót és meggyűlölteti. Tiszta szívből kívánom minden társamnak, hogy soha se legyen iskolájában olyan gyermek, ki kísértésbe hozza.

Tanító.

kelő bizalmi állást betöltött, hatalmasok erkölcsi bukása napirenden van.

Kit ma fény, tisztelet, közbecsülés vesz körül, ki előtt alázattal hajlanak meg a kicsinyek s tömjéneznek neki a nagyok — holnap már a bírói szék ül felette ítéletet, ha még jokor Amerikába menekülése vagy egy öngolyó meg nem menti őt a közmegevetéstől, hogy fényes, kápráztató pályáját a nyirkos börtön falai közt fejezze be, talán ezrek és ezrek atkától kísérve, kik neki köszönhetik szerencsétlenségöket.

A kutató elme megáll e romlottság felett és keresi az indító ok szülő anyját, s oda jut, hogy az kizárólagosan a legnagyobb mérvű vallási közönyben keresendő.

Ember! üzd ki szivedből a földi kincsek legbecesebbjét: a hitet, s kész vagy minden elképzelhető bűnre, mit emberi elme kigondolhat.

És e mótely, mely az úgynevezett tanult, felvilágosodott, intelligens osztály sorait ritkítja, terjed szét rohamosan mint a tűz s már-már a magyar faj eltető-gyökerét, ezt a tiszta ártatlan lélekkel megáldott népet is megtámadja.

A ki a nép között él, annak közvetlen közéletben van, látja csak igazán, hogy a kóros tünetek már itt is mutatkoznak.

Az embert bámulat fogja el, hogy honnan meríti ez az egyszerű föld népe a vészes tanokat, miket lelkében rejteget, s egy-egy gondatlan pillanatban akaratlanul elárul. Azon tanokat, melyek ha általánossá valnának, pusztulás és végromlásba sodorja őt s vele e drága hazát is.

És ezen nincs mit csodálkoznunk, ha körültekintünk egy kissé és kutatunk, mert rátalálunk a tanok kútforrására, mely nem más, mint a vallástalan és erkölestelen irodalom.

Fájdalom, de ki kell mondanom, hogy az irodalmi irány e fajta kultiválása, napjainkban egész sportszerűen üzetik. Ezt még emelik a szemérmes sértő karikaturák, torzabbnál-torzabb rajzok.

A szalonoknak szánt könyvtől egészen a ponyváig, a hangotadó országos lapoktól, le egészen a helyiérdekű hirhordóig, mindegyik csak úgy hemzseg e szellemtől. És ami a fő, minél frivolabb a hang, minél érdekfeszítőbb a bűn festése, minél megfelelőbb hozzá a kép, annál kapósabb.

A mérget így mulattatva szivatják be, mely előbb-utóbb halállal és pusztulással fenyeget egy társadalmat, egy egész nemzetet.

E szerencsétlen áramlat ellen küzdeni, fent és lent szent kötelessége mindazoknak, kik e téren vezérlő szerepre hivatvák, s kiknek szívét a haza iránti lángoló szeretet élteti.

Nem! azok nem állhatnak tétlenül akkor, midőn a pusztulás rémes árnyéka tűnik fel ott, hol kilencz századon keresztül jó, és balszerencsében, a hit nyújtott erő és kitartást, a gyász és dicsőség között.

Hittel élhattünk ezer évig, hit nélkül létünk napjai meg lesznek számlálva.

Hit adott fényt a koronának; hit tette szilárdá a trónt; hit pecsételte meg szent és sérthetetlen törvényeinket, melyek alkotmányunk alapját képezik; hit szülte az alattvalói hűséget, a feljebbvalók iránti tiszteletet; a hit tartá össze ezen ország vegyesajku népét, a felkent és felséges király szent István jogara alatt.

Vedd ki a hitet az államkormányzat gépezetéből egészen, és romba dől az egész alkotmány, mert minden, de mindennek alapját képezi az Isten.

Annyi sok tényező közt adott szerepet a gondviselés a néptanítónak, a népnevelőnek is, még pedig igen magasztos szerepet, hogy hivatásából kifolyólag, nemzetének igazi apostola lehet, ha munkakörét kitégítva, az iskola falait elhagyva, a népnek is oktatója, tanítója és nevelője lesz.

Az iskolából az életbe eresztett tanuló olyan, mint a faskolából kiültetett csemete; mert mind a kettő még további lelkiismeretes gondozást kíván.

Az iskolában nyert zománcz hamar lekopik az élet zajában — s a rozsdá foglalja el annak helyét, ha nem ápoljuk, gondozzuk tovább annak fényességét.

Az ember siring tartó nevelést kíván, hogy vissza ne eshessék vadságába s az erkölcsi világrendben, mint az Isten legtökéletesebb lényé, a teremtés koronája méltóan állhassa meg helyét.

A helyes irányt és nemes célokat kitűzött társulás, az a büvkör, hol az ember folytonosan művelődhetik lelkileg és nemesülhet erkölcsiében.

Ilyenek pedig a kath. ifjúsági és népies olvasó-körök.

Ezek vannak hivatva — a továbbképzést az Isten házán kívül — a népnek megadni.

Ily körök felállítását tűzze ki feladatául minden kath. tanító.

Igaz, hogy ezerféle akadályba fog ütközni, nemes célja keresztülvitelében, s itt-ott még talán gúnyos kicsinylő mosolylyal is fog találkozni, hol az ő nagyratörő lelkét megérteni nem tudják, vagy nem akarják, de ez őt ne riassza vissza; mert ha számottevő tagja akar lenni a társadalomnak, hol neki és társainak irányt adó szava is legyen, kell hogy a néppel szoros, egészen családias összeköttetésbe lépjen.

Hanem miként fogjunk e nehéz feladat megoldásához?

Legelső teendőnk úgy az ifjagnál, mint a felnőttéknél az olvasási vágyat helyes irányba terelni s az ártalmas lelket ölü férczműveket szeretettel mintegy észrevétlenül elkobozni, s azokat a szív és lelkét nemesítő, a vallásosságot, a hazafias szellemet és az erkölcsöket nemesítő olvasmányokkal pótolni.

Ez azonban még nem elég, hanem ügyelni kell azon lapokra és naptárakra is, melyekből nagyon sok földmives egyedüli szellemi táplálékát meríti.

A buzgó lelkiismeretes tanító figyelme mindenre kihat; s ha itt-ott látja a burjánt, azt mint a gondos kertész gyomlálni siet.

De mindezen nemes igyekezet csak félmunka maradna, ha nem igyekeznénk az iskolából nyert alapon tovább építeni; s azokat, kiket szeretetünk melegevel teljes odaadással nevelhetünk — egyszerre magukra hagynánk.

Azt a kapcsot, mely az iskola falai közt töltött idő alatt a tanulót tanítójához fűzte, az olvasó körök alakítása által még szorosabbra kell fűzni, hogy a kiket egyszer megnyertünk magunknak, — azokat egész emberöltőn át magunkéink mondhatjuk.

Ép ezért lelkem teljes melegevel üdvözlöm a „Felvidéki Közművelődési Egyesület“ nemes intiúóját, midőn ezer forintot tűzött ki jutalmakra oly czélból, hogy a vegyes vagy tisztán tót nyelvű községekben 14 éves kortól 16-ig „Ifjúsági olvasó körök“ alakittassanak a nép tanítója által — minden tagsági díj és egyéb áldozat nélkül; mert még az olvasni valókat is, mit a tanító kijelölhet — kértére — teljesen ingyen adják.

Az ily ifjúsági körök felállítása tisztán magyar nyelvű községekben is végtelen nagy kulturális haszonnal járna.

Ha igaz az, hogy a betű öl, akkor az is áll, hogy az éltet és nemesíthet, ha gondos kezek az olvasmányokat helyesen megválasztják.

Ez volna az alapra épített falazat, melynek koronáját és fedelét a kath. nép- vagy olvasó-körök képeznék.

A kath. társadalmat egész nagyságában és fenséges erejében így lehetne egyesíteni, mely minden tekintetben és irányban, — irányadó szerepet vihetne úgy kulturális, mint alkotmányos életünkben.

E kath. körök magvat és kiinduló pontját a könyvtárak képeznék. E nélkül a legnagyobb buzgóság mellett sem lehetne megfelelni üdvösen a nemesen kitűzött czélnak.

Es ez az a sarkpont, mely a kath. szellemű társadalmi élet kifejlődéséért lelkesedni tudó nagyjaink áldozatkészségére utal, mivel a tanító existenciáját tekintve, e téren tehetetlenül áll.

Azért meg kell neki adni a módot, hogy egy alkalmas, czéljának megfelelő ifjúsági nagy népkönyvtár felállításával megkezdhesse magasztos munkáját.

Néhány száz darab közhasznu, erkölcsnemesítő ifjúsági népies munka s legalább egy tisztán kath. szellemű hetilap — s a jég meg volna törve.

Vasárnap szent mise előtt — hol ilyenkor ismétlő nem tartatik — vagy szombatn este az ifjúság gyűlne össze s a tanító felügyelete alatt egy-két órán át valamely közhasznu munka felolvasásával telnék el az idő. A tanító pedig saját ismereteinek tárházából, az olvasottakat kibővítve, megfűszerezve és megmagyarázva, érthetőbbé tenné, s hol a viszo-

nyek és körülmények megengednék, egyes kísérletek által az órákat élvezetesebbé, vagy inkább érdekesebbé varázsolná.

A litania előtti vagy utáni egy-két óra volna a felnötteké a hét eseményeinek felolvasásával. Ily dologért mindenki szívesen jönne, mert a kíváncsiság s a hírmondás nagy vonzerővel bír.

Ily alkalommal hoznak vissza a múlt heten olvasottakat, s cserélnek ki azokat újabbakkal.

Ki merné két-égbé vonni, hogy ily élvezetesen eltöltött egy-két óra mennyire tudná nemesíteni az erkölcsöket? Hányat térítene ez le azon rossz szokásról, hogy a litania után nyomban a korecsma felé tartson?

Csak egy évig kellene ennek így menni s már a másodikban csekély anyagi aldozattól sem riadnának vissza, hogy a meglevőt újabbal gyarapíthassák.

Nem mondok sokat, hanem csak a legkisebb minimumot, pl. be lehetne hozni a vasárnapi krajczáros adakozást az olvasókör költségeinek némi fedezésére. Minden hallgató egy krt fizetne a perselybe, melyből nemcsak a hetilap, de én hiszem, egyéb művek ára is kikerülne.

Hanem meg egyszer irom, hogy a kezdethez okvetlen oly alap kell, melyhez a jó ügynek általunk megnyerendő nép és ifjuságnak semmivel sem kelljen járulnia: mert bármily csekély aldozat előhozásával kezdenek munkánkhoz, az már csirájában veszett ügy volna.

A nép igen sok jóra rávihető, csak pénzt ne említsünk előtte, ha azonban bizonyos idő múlva az ügy helyességéről meggyőződik, akkor már kész aldozatra is.

Tanító! Szeretett pályatársam! Addig is, míg szent hitünk és drága hazánk jobbjai megértik a kor jutó szavat s lelkünk nemes versenyével sietnek majdan segítségére, tégy szerény körödben annyit, amennyit lehet.

Ne hidd, hogy a nemzet háládatlan tudna lenni azok iránt, kik életüknek minden perceit, szívük és lelkük teljes melegét a népnevelésnek aldozzák.

Nem! Én hiszek rendületlenül egy boldogabb jövőben, melynek rózsás pírja már dereng, midőn az általad helyes irányban nevelt nemzet leteszi elődbe a hála nemes adóját, annál inkább, mert ezzel csak önmagát fogja megtisztelni. S a közbecsülés és tisztelet mellett anyagilag oly helyzetbe juttat, hogy ne kelljen pirulnia a világ előtt azért, mert nem tudja méltányolni azok érdemeit, kikről joggal elmondhatja a haza minden polgára: „Atyámnak köszönöm, hogy élek, de tanítómnak, hogy jól tudok élni.“

Szokoly István.

Irodalom és művészet.

— **Iskolai munkanapló.** Kiadja a Szent-István-Társulat. Célja: 1. a tanító munkaságának igazolása; 2. az elvégzett tananyag felülvizsgálata. Beosztása pedig a következő: Egyik oldal a tanfelügyelő, iskolafelügyelő s más hatósági közegek lapja, kik jelenlétüket sajátkezüleg oda jegyzik. A következő oldal az iskola belső életére vonatkozó statisztikát tünteti elő, melynek rovatait a tanító, illetve a megjelent orvos tölti ki e pontok szerint: mikor kezdődött a beiratás s mikor a tömeges oktatás? hány gyermeknek nincs tankönyve? hányan nincs megfelelő ruhája? volt-e járványos betegség és mikor? Volt-e orvosi vizsgálat a lefolyt hónapban és mikor? A többi 16 oldal egy-egy tárgynak van szánva, hogy a tanító minden hónap végével bejegyezhesse, meddig haladt az iskola a fejezetben kiírt tantárgyban. Az írásra igen alkalmas, szép papíron készült rovatos 5 nagy iv, 20 oldal erősen egybefűzve 15 kr. Zsinórral bele illeszthető egy szép kemény táblába, mely több éven át is szolgál; ennek ára 40 kr. Melegen ajánljuk e valóban gyakorlati értékű „Munkanapló“ használatát.

— **Falusi gyermekek könyve.** Irta Anhi. Kiadja a Szent-István-Társulat. 1894. 84 lap. Kötve több szép keppel ára 40 kr. A Szent-István-Társulat ifjusági iratainak sorában jelent meg ez a szép kis könyv, mely a falusi gyermekek részére tartalmaz szép és érdekes szívképző, leleknemesítő olvasmányokat, melynek hangját, tartalmát a falusi gyermek is képes megérteni. Igen alkalmas ajándék. Ajánljuk a kath. ifjuság barátainak meleg figyelmébe.

— **„Katholikus Tanügy“** 3-ik száma élénk és változatos tartalommal jelent meg. Tartalma: A kath. tanügy a millenniumi kiállítás. *Dr. Komlóssy F.* — Az új miniszter programja. *Bertalan Vinczétől.* — *Tárcza:* Anyám halála. — A miniszter beszédéből. — A keresztény tanítónő feladata. — A „Népnevelő“ bucsúzása. — Kalászkok egy tanító naplójából. — Egyleti ügyek. — Irodalmi hírek. — Adakozás a kath. tanítók zászlójára. — Vegyesek. — E változatos tartalom s tartalmas cikkek maguk ajánlják a lapot, melyet dr. *Komlóssy Ferencz* kanonok. Esztergom egyházmegyei főtanfelfelügyelő szerkeszt.

— **A magyar nemzet története** cz. Szalay-Baróti-féle füzetes vállalatból most jelent meg a 6. füzet. Ebben bevégeződik „A fejedelmek kora“ cz. szakasz és megkezdődik az Árpád-házból való királyok korának tárgyalása, számos igen szép műmelléklettel. Az egész mű körülbelül 65 füzetre van tervezve. Minden hó 1-én és 15-én egy-egy füzet jelenik meg, melynek ára 30 kr. Előfizethető negyedévre (6 füzet) 1 frt 80 kr-áival. Az előfizetési díjak a kiadóhivatalba (Andrássy-út 21. sz. a.) küldhetők.

— **Az 1848-49-iki magyar szabadságharc története** cz. nagy munkának 28. füzeté jelent meg a szokásos szép és érdekes illusztrációkkal. Kiadója a *Lampel R.* (Wodianer F. és Fiai) czég Budapestén. (Andrássy-út 21.)

VEGYESEK.

A „Népnevelő“ volt tulajdonosának és szerkesztőjének Dr. *Komlóssy* Ferencz kanonok, egyházmegyei főtanfelügyelő s a »Katholikus Tanügy« szerkesztőjének arany tollat nyújtottak át a régi munkatársak abból az alkalomból, hogy 13 évi szerkesztés után a lapot a Szent-István-Társulatnak ingyen engedte át.

Olvasóink, különösen a tanítók figyelmét felhívjuk arra, hogy a Szent-István-Társulat csekély évi 3 frt 15 kr. tagsági díjért évente 60–80 ívre terjedő olvasmányt s tudományos munkát nyújt, melyből rövid pár év alatt értékes könyvtár gyűjthető össze. Legyen minél többen tagjai, gyűjtsünk tagokat a polgárság köréből, s a társulat kiadványainak bizományosai, melyből egy kis mellékjövedelem is csurran, ami inkább hozzánk illő, mint a kőrishogár- és pióca-szedés.

Egy tanító kitüntetése. *Tormássy* János soproni róm. kath. tanítót az a kiváló kitüntetés érte, hogy ő fensége *Ottó* kir. herceg fiának, *Károly Ferencz Józsefnek* nevelésével bízta meg.

A feltámasztott közoktatási tanács. Mint mult számunkban említve volt, *Wlassics* közoktatásügyi miniszter intézkedése folytán újból megkezdte a működését s már január hó 24 én ülést tartott *Fehér* Ipoly főapát elnöklete alatt. A középiskolai osztály vezetője *Erőly* Béla dr. főigazgató lesz, a népoktatási osztályé pedig *Verédy* Károly dr. budapesti kir. tanfelügyelő. A miniszter az utóbbit azzal is megbizta, hogy a közoktatási tanács reformja iránt tegyen javaslatot.

A legöregebb tanár. *Kucserik* Sándor, a kegyes tanítórend legöregebb tagja, a minap ünnepelte meg Váczott kilenczvenegyedik születésnapját. Az ország minden részéből, sőt külföldről is üdvözölték az öreg tanárt. A vácsi rendház tagjai testületileg tisztelegtek nála. Halmy gimnáziumi igazgató, házfőnök lelkes beszédet mondott a hazafias tanárról, aki ötvenegy esztendeig volt a katedrán. Az agg piarista, mellén az arany érdemkeresztrel, amelyet ötven esztendő tanárkodása jutalmául kapott a királytól, fogadta a látogatókat. Tanítványai közül, akik nagyobbbrészt kiváló emberek lettek, különösen Haynald Lajos kalocsai kardinális érseket emlegeti, aki őt Kalocsára meghívta s a szentszék tanácsosának nevezte ki. — *Kucserik* Sándor szegény tót paraszt szülőktől származott s Trencsénmegye egy kis falujában született. Jöszivü piaristatanárok a maguk költségén tanították s segítették a rendbe. Mint a rend tagja tanulta meg a magyar nyelvet s olyan hazafias tanár lett belőle, hogy magyar érzelmei miatt az abszolút kormány az állásától felfüggesztette. István főherceget, nádorrá választása alkalmából 1847-ben ő üdvözölte hatásos ódájával s a főherceg ezért sok kegyével halmozta el.

Kucserik most a nyugalomba visszavonulva él a vácsi rendházban.

RÖVID HIREK. *Adomány.* *Prifach* József székesfehérvári nagyprépost a gyurói és pákozdi r. k. iskolába járó tanulók könyvszükségeiteinek beszerzésére 5–500 frtot adományozott. — *Az óvodaköteleseknek* csak 40.59% (129 634 gyermek) tett eleget a mult 1893/4. tanévben a törvény rendelkezésének. — *A miniszteri kimutatás* szerint a 16.942 népiskola közül kizárólag fiúiskola volt 1219, kizárólag leányiskola 1.377; a többi, vagyis 84.66%, vegyes (fiu-leány) iskola volt. — *Az 1891-iki népszámlálás* szerint a mindennapi tankötelesek száma 2 033.000 s ha egy tanítóra 60 tanuló számítunk, legalább 33.883 tanítóra volna szükség, van pedig 25.752. — *Az aradi tanítók* segélyalapja 10 év alatt 5124 frtra növekedett. — *A fővárosi tanítók* városi képviselőjükké a közoktatási bizottságba 171 szótöbbséggel *Lakis* Vendelt választották meg. — *Szent történel a népiskolában.* A német paedagogiai közvéleményben napról-napra terjed az a meggyőződés, hogy a népiskolában háttérbe kell szorítani az ótestamentomot s a vallásra szánt időnek körülbelül 2/3-ed részét az új testamentom ismertetésére kell fordítani. — *Rossz fogak.* A német fogorvosok egyesülete Berlinben felkérte a hatóságokat, hogy időről-időre vizsgáltsák meg szakértő orvosok által az iskolás gyermekek fogait, mert az orvosi tudomány rájött, hogy a betegségeknek egész sora a rossz fogak mérgező hatására vihető vissza.

Szerkesztői üzenet.

Sz. J. Pri. Nevelés- és módszertani értekezéseket is kérünk. — **L. J. Rudóbánya.** A jövő szám hozza. — **M. Dunapataj.** Levél ment. — **M. J. Kupuszina.** A lapunkban ismertetett „Kath. Tanügy“-et és az „Iskolá“-t ajánlhatjuk nyugodt lelkiismerettel. Az említett lap megszünt. — **K.** Kérdése tárgyában most tett lépéseket a tanítók orsz. bizottsága s mert a nyugdíjügyben tartott tanácskozások alkalmával is szó volt a kérdezett ügyről, remélhető, hogy a miniszter legközelebb rendeleti uton fog erről intézkedni. — **T. L. K. Királyhegyes.** A község kötelezheti önt, hogy márczius végéig szolgáljon s ha felmondását elfogadta, kartárs úr viszont köteles az iskolaszék feltételéhez hozzájárulni. A törvény csak halál esetében intézkedik az említett módon. — **M. M. Zsablya.** A már egykor rendezesített tanítói állás végleg meg nem szüntethető. Az iskolaszék eljárása önökkel szemben méltánytalan. Ügyük igazságos elbírálása végett forduljanak az egyházmegyei főhatósághoz. — **Olvasóinkhoz.** A kik a régiebb „Apolló“-cz. zeneközlönyből, mely nehéz és könnyű, komoly és táncdarabokat tartalmaz, néhány füzetet birni óhajtanak, aszerint amint többet vagy kevesebbet kívánnak, február hó 15-ig portó fejében ugyanoly mennyiségű (5, 10, 15 kr. áru) postabélyeget küldjenek be. Mi az „Apolló“ szerkesztőjének, *Goll* Jánosnak szivességéből, a beküldött postabélyegekhöz arányitva ingyen szálítjuk a füzeteket.

Felelős szerkesztők: **Ember Károly**
és **Dr. Zelliger Vilmos.**

Pályázatok.

A bonczhidai (Kolozs-m.) róm. kath. kántortanítói állomásra pályázat hirdettetik. Fizetése: készpénz, termények és földekből 250 frt (a hitközség 50 frt állami segélyért folyamodott s a rendes korpótlékokat is kéri a fogja), 400 □ öl veteményes kert, egy sertéslegetetési jog, két szoba és egy konyhából álló lakás, istálló, székérszín. Tanítani 20–30 gyermeket kell. Okleveles vagy képezdét végzett egyének február hó 15. napjáig folyamodhatnak. **Szabó Ferencz** róm. kath. lelkész és iskolaszéki elnök.

A Kézdi-Bélafalvi tanítói állásra ezennel pályázat nyitattik. Évi fizetés 400 frt és tisztességes szabad

lakás. Teendői: a mindennapi és ismétlő iskolások rendszeres vezetése. A kántori teendők végzése esetén még pótlásban részesül. Pályázati határidő 1895. február 15-én, amely napig pályázni óhajtok kellően felszerelt folyamodványait a **Bélafalvi iskolaszékhez** (Háromszékmege) nyújtják be.

A pécs-egyházmegei **rác-metskei** r. k. osztálytanítói állomásra. Jövedelem a hátralevő 5 havi tanidőre 150 ft, butorozott szoba, ennek és a tanterem fűtésére 5 ürméter fa. Tartozik ezért külön osztályt vezetni, a kántori teendőkben segédkezni. Tannyelv német-magyar, az állomás azonnal elfoglalható. A folyamodvány az iskolaszéki elnökséghez küldendő. Pósta helyben. **i**

Pályázat a **pozsony-hidegkúti** kántortanítói állomásra. Jövedelme kézpénzben és terményekben 400 frton fölül. Az állomás azonnal elfoglalandó. **1-2**

Lutissai Trenesémmege u. p. Ó-Beszterce) kath. kántortanítói állomásra pályázat hirdettek. Evi jövedelme: 469 ft 50 kr. kézpénzben, 20 fuvar tűzifa, 5 hold szántóföld, tisztességes lakás. Pályázati határidő és választás napja február 20-a. Az állás a választás után azonnal elfoglalandó. Oklevéllel ellátott kérvények az iskolaszékhez czimezve küldendő. **Elnökség**

Hevesmegyében a **nagy-iványi** r. k. iskolánál ujonnan szervezett önálló tanítónői állásra pályázat hirdetik. Javadalma 400 ft, 2 szobás lakás és kert. A lakás átalakítása tavasszal történényén, addig egy tágas szoba szolgál lakásul. Nótanítók okmányait február 16-ig alulirhoz küldjék. **Nagy-Iván**, 1895. január 24-én. **Skody József**, kath. iskolaszéki elnök.

A **veesési** budapest-vidéki r. k. népiskolához két tanítónői állásra pályázatot hirdetnek. Evi javadalom mindegyik álláshoz 300 ft fizetés, ötödéves 50 ftnyi korpólékkal, egy szobából álló lakás és 5 ftnyi kert-illetmény. Kérvények január végéig **Arndorffer Alajos**, kanonok-plébános urhoz **Veesésre** küldendő.

(Rozsnyói egyházmegye). **Dereskre** (Gömör m.) ségédtanítót keresek. Havi fizetés 16 forint, teljes ellátás. **Kántortanító.** **2-2**

(Győri egyházmegye). A **pándorfi** horvát, magyar német tannyelvű kath. népiskolánál a második ségéd-tanítói állomás sürgősen betöltendő. Javadalmazása: 150 ft pénzben, egy szobából álló lakás és teljes ellátás a kántortanítónál. Kellő magaviselet és szorgalom mellett ugyanannyi mellékjövedelemre számíthat. Kérvények alulirtothoz küldendő. **Pándorf** (Mosony-megye), 1895. január 11-én. **Karáll Lőrincz**, esperes-plébános. **3-3**

(Egri egyházmegye). **Jászberényváros** róm. kath. elemi külső fiuosztályainál megüresedett egyik fitanítói állomásra. Feltételek: 1. Megválasztandó egy évi próbadőre választatik meg, minek leteltével kérheti a rendszerezést. 2. Kötelessége: egy az iskolaszék által rábizandó osztályt önállóan vezetni s e mellett a m. kir. földmivelésügyi miniszterrel egyetértőleg a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1894. évi 2051. elnöki számú rendeletével kiadott utasítás szerint a gazdasági és kertészeti szakoktatást, az idetartozó osztályok mindekében, tehát az ismétlőben is teljesíteni s faiskolát kezelni. 3. Fizetése az első évben 300 ft, rendszerezés után 400 ft rendes, a gazdasági elméleti és gyakorlati szaktanítás, valamint faiskola kezelését külön 100 ft, mely a nyugdíjba nem számítható be. 4. Pályázati határidő 1895. évi február hó 10. napja, mely idő után érkezett kérvények figyelembe nem vétetnek. 5. Megválasztott állomását azonnal tartozik elfoglalni. A kérvények **Nagyságos és főtisztelendő Koncz Menyhért prépost**, mint iskolaszéki elnök nevére czimezve keresztlevél, egészségi bizonyítvány, valamint a képesítési és eddigi szolgálati okmányokkal szerelendő. **Kelt Jászberényben, a városi róm. kath. iskolaszék 1895. évi január 11-én tartott ülésében.** **3-3**

A t. tanító uraknak, községeknek, zeneintézeteknek, iskoláknak, dalegyleteknek kántoroknak és egyáltalában minden zenekedvelőnek ajánlom az általam készített

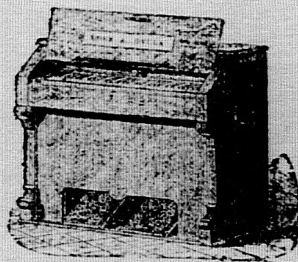
Iskola- és templom-orgona-harmoniumot

a mellékelt rajz szerint, melyekből az országban már több ezer van használatban, s melyekről sok elismerő nyilatkozattal szolgálhatok.

Ezen orgona-harmoniumok szép és izlésteljes tölgyfáburkolatban vannak, a szállításra fogantyúkkal vannak ellátva, igen kevés helyet foglalnak el, könnyen szállíthatók, erőteljes s igen kellemes hanggal s különösen erős belgyenek, az árakat a legjutányosabban, következőkép állapítottam meg:

Kézpénz	1. sz.	4 octáv	1 változattal, Expressio	85 ⁷ ft
fizetés	2. >	4 ¹ / ₂	> 1 >	100 >
	3. >	4 ¹ / ₂	> 3 >	115 >
mellett:	4. >	4 ¹ / ₂	> 5 >	125 >
			Tremblant, Forte	

Részlet-	1. sz.	95 ft, erre fizetendő	a megrendelésnél 3 hó múlva		a megrendeléstől számítva	
			24 ft	24 ft	6 hó múlva	9 hó múlva
fizetésre:	2. >	110 >	23 >	27 >	27 >	23 ft
	3. >	125 >	32 >	31 >	27 >	28 >
	4. >	135 >	34 >	34 >	31 >	31 >
					34 >	33 >

a hátralékos összegről egy kötvényt küldök, mely a vevő és egy kezes aláírásával ellátva nekem megküldendő; a pénzküldemények legegyszerűbben posta-utalvánnyal történnek.

Minden hangszerért több évre írásbeli jóállás nyujtatik. Kívánatra minden nagyságu orgona-harmonium a legegyszerűbből a legdiszesebb kiállításig, a legillendőbb s legjutányosabban szállíttatnak.

Uj- és kijátszott bel- és külföldi zongorák, pianinókból, szintén dús raktárt tartok s valamennyi hangszerrel, miután a legbirnevesebb 37 gyár raktárát bírom, továbbá csupán gyári raktárt és raktár-helyiséget, nem pedig drága fényes termeket tartok, s a legkisebb haszonnal is beerem, jelentékenyen olcsóbban adhatok el, mint az érintett helyeken.

Minden bármilyen néven nevezendő zongora-, orgona- és harmonium-javítások és hangolások, mint minden egyáltalában e szakba vágó munkák, mindenkor a legpontosabban s legjutányosabban eszközöltetnek. Kijátszott hangszerek becsérlettetnek vagy kézpénzfizetés mellett átvétetnek. Megbízásokra mindenkor készséggel válaszoltatik.

ÉDER ANTAL GYULA orgona-harmonium és zongora-gyára
BUDAPEST, IV., váczi-utca 4. sz.

Budapest, 1895. Nyomatott Buschmann F.-nél (Harisch-bazár)